

ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОГО МІЖСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Січкарь Юлія

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності: 053 «Психологія» заочної форми навчання*

Приватного вищого навчального закладу

*«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

м. Рівне, Україна

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент Оксана Мороз

Конструктивне міжособистісне спілкування у школярів початкових класів є важливим компонентом їхнього соціального, емоційного та когнітивного розвитку. Міжособистісне спілкування допомагає дітям розвивати такі важливі навички, як вирішення конфліктів, співпраця, емпатія, а також формує основу для подальшого успішного навчання та соціальної адаптації.

В процесі формування комунікативних навичок школярів початкових класів відіграють важливу роль як соціальне середовище, так і шкільна система. Вчителі та батьки стають моделями для наслідування, а однолітки – важливими агентами соціалізації. Формування комунікативних навичок починається вже в ранньому дитинстві, але саме в шкільному віці відбувається інтенсивний розвиток цих здібностей. Шкільне середовище виступає основним соціальним простором для взаємодії дітей з однолітками та дорослими. Важливість конструктивної комунікації підкреслюється в роботах сучасних психологів, які досліджують соціалізацію та комунікаційні процеси. Зокрема, згідно з сучасними дослідженнями, розвиток конструктивної комунікації у дітей призводить до підвищення рівня їх емоційного інтелекту та покращення здатності до вирішення проблем.

Діти початкового шкільного віку ще не мають повністю сформованих когнітивних структур для розуміння абстрактних концепцій, тому їх комунікативні навички розвиваються через конкретні ситуації взаємодії. Основні аспекти комунікації, такі як вміння слухати, виражати свої думки та співпрацювати, поступово розвиваються через гру та навчальні завдання. Сучасна наукова література акцентує увагу на тому, що саме через взаємодію з однолітками діти засвоюють соціальні норми та моделі поведінки [1].

Соціальне навчання через взаємодію з однолітками є важливою частиною процесу розвитку конструктивного спілкування. У молодших школярів, взаємодія в групах або парах допомагає розвивати вміння співпрацювати, слухати та враховувати думки інших. Однолітки виступають не тільки джерелом соціального навчання, але й основним простором для практики соціальних навичок.

Однією з ефективних методик є рольові ігри, які дозволяють моделювати різні ситуації взаємодії та тренувати комунікативні навички в безпечному середовищі. Наприклад, рольова гра може симулювати конфліктну ситуацію, яку учні мають вирішити шляхом конструктивної комунікації. Сучасні дослідження свідчать про те, що використання ігрових методик допомагає значно покращити соціальні навички дітей та знизити ризик розвитку агресивної поведінки [2].

Спілкування з дорослими відіграє важливу роль у формуванні комунікативних навичок. Діти навчаються через спостереження та наслідування, тому дорослі виступають важливими моделями для наслідування. Учителі та батьки мають демонструвати ефективні комунікативні стратегії, такі як активне слухання, вирішення конфліктів без агресії та відкритий обмін думками.

Згідно з дослідженнями, діти, які мають довірливі стосунки з дорослими, краще засвоюють комунікативні навички, оскільки вони відчують себе у безпеці і можуть вільно виражати свої емоції [5]. Розуміння своїх емоцій та емоцій інших допомагає дітям краще комунікувати, знизити рівень конфліктності у взаємодіях та покращити соціальну адаптацію.

Важливим аспектом розвитку комунікативних навичок є впровадження інтерактивних методик у навчальний процес. Інтерактивні методи навчання сприяють активному залученню дітей до процесу комунікації, що допомагає їм краще засвоювати та практикувати нові комунікативні стратегії.

Дослідження показують, що інтерактивні методи, такі як групові обговорення та рольові ігри, значно підвищують рівень соціальної взаємодії серед учнів та сприяють розвитку їхніх навичок конструктивного спілкування [3]. Вчителі можуть використовувати ці методики для стимулювання активної участі учнів у навчальному процесі, що позитивно впливає на їхню здатність комунікувати.

Емоційний інтелект є однією з ключових складових конструктивного міжособистісного спілкування. Він включає вміння розпізнавати, розуміти та регулювати свої емоції, а також враховувати емоційний стан інших людей. Діти з високим рівнем емоційного інтелекту краще комунікують, легше вирішують конфлікти та більш успішно адаптуються до шкільного середовища.

У початкових класах важливо навчати дітей розуміти свої емоції та контролювати їх. Учителі можуть використовувати вправи на розпізнавання емоцій та моделювання конфліктних ситуацій для розвитку емоційної обізнаності у дітей. Згідно з дослідженнями, діти, які мають високий рівень емоційного інтелекту, демонструють кращі результати у навчанні та мають менше проблем з поведінкою [4].

Шкільне середовище має значний вплив на розвиток комунікативних навичок у дітей. Позитивний емоційний клімат у класі сприяє створенню умов, де діти можуть відкрито спілкуватися та отримувати підтримку від однолітків та вчителів. Учителі мають створювати атмосферу довіри та взаємоповаги, що сприяє розвитку впевненості у дітей та їхньої здатності ефективно комунікувати [5].

Сучасні інформаційні технології відкривають нові можливості для розвитку комунікативних навичок у школярів. Дистанційне навчання, а також використання мультимедійних ресурсів, дозволяє дітям розвивати навички спілкування в різних форматах.

Використання технологій у навчальному процесі може значно підвищити зацікавленість учнів та сприяти розвитку їхніх комунікативних здібностей [6].

Отже, формування конструктивного міжособистісного спілкування у школярів початкових класів є багатограним процесом, який включає розвиток соціальних, емоційних та когнітивних навичок. Взаємодія з однолітками, спілкування з дорослими, використання інтерактивних методик та розвиток емоційного інтелекту – все це сприяє покращенню комунікативних здібностей дітей. Позитивне шкільне середовище та підтримка з боку вчителів і батьків є ключовими факторами для успішної соціалізації та академічних досягнень школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Капська, А. Й. (2019). Соціалізація дітей молодшого шкільного віку: взаємодія в групі однолітків. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки*, 70, 123-127.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: [підручник] / Іван Дмитрович Бех. – К.: Либідь, 2008. – 818 с.
3. Методичний посібник для вчителів початкової школи / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. — 304 с.
4. Мельник О. Підготовка вчителів початкових класів до формування емоційного інтелекту учнів. *Початкова школа*. 2019. № 11. С. 51–55.
5. Яценко О. В. Психолого-педагогічні умови забезпечення соціалізації молодших школярів з особливими потребами: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 231 «Соціальна робота: соціальна педагогіка» / наук. керівник І. В. Татяничкова. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 60 с.
6. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках: Качинська Г. В. 2012 рік, labtv. at. ua/load/0-0-0-77-20.